

OPINIE SEPARATĂ,

expusă în temeiul articolului 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și al articolului 67 din Codul jurisdicției constituționale

Prin Decizia nr. 81 din 11 iulie 2024, Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă sesizarea pentru controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 1122 din 26 septembrie 2023, depusă de dna Diana Caraman și dnii Vladimir Voronin, Oleg Reidman, Nicolai Rusol și Constantin Starîș, deputați în Parlamentul Republicii Moldova.

Nefiind de acord cu concluziile colegilor judecători constituționali, am formulat prezenta opinie separată din următoarele considerente.

1. Autorii sesizării susțin că procedura emiterii decretului contestat nu corespunde textului „în condițiile legii, pentru motive obiective” din articolul 125 alin. (2) din Constituție, de vreme ce întreaga procedură de eliberare a dlui Alexandr Stoianoglo din funcția de Procuror General nu a fost reglementată prin lege, ci printr-un regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor. Autorii sesizării mai menționează că obligația de supraveghere a respectării condițiilor de eliberare din funcție a Procurorului General nu se aplică doar Consiliului, ci se extinde și la Președintele Republicii Moldova.

2. Curtea a considerat că, reieșind din competența constituțională exclusivă a Consiliului Superior al Procurorilor de a propune eliberarea din funcție a Procurorului General și de a asigura respectarea condițiilor legii, **Președintele Republicii este obligat** să dispună demiterea acestuia din funcție. Prin urmare, Curtea a concluzionat că prin Decretul nr. 1122 din 26 septembrie 2023 Președintele Republicii a dispus eliberarea din funcție a Procurorului General în baza propunerii Consiliului Superior al Procurorilor, așa cum prevede articolul 125 alin. (2) din Constituție. În aceste condiții, Curtea constată că Președintele Republicii Moldova la emiterea acestui Decret și-a exercitat prerogativele constituționale (a se vedea DCC nr. 81 din 11 iulie 2024, §§ 19, 23-25).

3. Totuși, în acest context, este relevantă jurisprudența constituțională anterioară. În Hotărârea sa nr. 13 din 21 mai 2020, Curtea a reținut că actele administrative cu caracter individual emise de Parlament, Președintele Republicii Moldova și Guvern în exercițiul atribuțiilor prevăzute expres de normele constituționale ce țin de alegerea, numirea și destituirea din funcții **fac obiectul controlului constituționalității** la sesizarea subiectelor abilitate cu acest drept, **sub aspectul formei și al procedurii de adoptare, precum și al respectării exigențelor legale necesare pentru numirea/destituirea din funcție a persoanelor oficiale** (a se vedea HCC nr. 13 din 21 mai 2020, § 35).

4. Din analiza circumstanțelor cazului dat prin prisma acestor criterii și limite de efectuare a controlului constituționalității Decretului în discuție se observă următoarele.

5. **Prin Legea nr. 102 din 24 august 2021** au fost efectuate mai multe modificări la Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură. Printre altele, a fost

instituit un mecanism nou de evaluare a performanțelor profesionale ale Procurorului General de către Comisia de evaluare formată *ad hoc*. **Evaluarea urma să fie efectuată în baza unor criterii stabilite nu în lege, ci într-un regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor** (a se vedea articolul 31¹ alin. (5) din Legea nr. 3/2016 în redactarea Legii nr. 102/2021).

6. **În Opinia sa din 13 decembrie 2021, Comisia de la Veneția a criticat dur aceste modificări și a constatat că, din perspectiva statului de drept, acordarea Consiliului Superior al Procurorilor a unei puteri nelimitate de a stabili în regulament condițiile materiale potrivit cărora Procurorul General poate fi demis este o abordare extrem de contestabilă și ar trebui să fie revizuită și legiferată** (a se vedea CDL-AD (2021)047, §§ 64, 66-70, 105).

7. În pofida acestei Opinii, Consiliul Superior al Procurorilor a declanșat procesul de evaluare a performanțelor dlui Alexandr Stoianoglo și, **la 23 mai 2022, prin Hotărârea sa nr. 1-92/2022**, a examinat raportul Comisiei de evaluare, a acordat calificativul „nesatisfăcător” și i-a propus Președintelui Republicii Moldova să-l elibereze din funcția de Procuror General.

8. **Între timp a parvenit a doua Opinie a Comisiei de la Veneția nr. 1086/2022 din 20 iunie 2022**, în care au fost salutate încercările Parlamentului de a răspunde la criticile anterioare (a se vedea § 6 *supra*) referitoare la procedura de evaluare a performanțelor Procurorului General, **în special, includerea criteriilor de evaluare a performanțelor în lege** (*ibidem* §§18, 20-22). Totodată, **Comisia a accentuat că** „totuși, dacă articolul 31-1, care a fost introdus în august 2021, trebuie citit ca creând un temei material total nou pentru a angaja răspunderea Procurorului General pentru sub-performanță, **este discutabil dacă acest articol ar putea fi aplicat retroactiv**. Dacă aplicarea retroactivă a legii este strict interzisă doar în domeniul dreptului penal, **exigența generală de securitate juridică în ceea ce privește previzibilitatea impactului legii, care este un principiu fundamental al statului de drept, implică că orice evaluare a performanțelor Procurorului General înainte de 24 august 2021, care poate conduce într-un final la demiterea sa, ar trebui bazată pe criteriile de integritate și de profesionalism care ar putea deriva incontestabil din normele preexistente sau din natura mandatului Procurorului General, așa cum a fost subliniat în Opinia din 2021...**În cele din urmă, în ceea ce privește evaluarea performanțelor dlui Alexandr Stoianoglo și fără a prejudeca rezultatul acestui proces, **Comisia de la Veneția ia act de explicațiile oferite de Ministerul Justiției precum că evaluarea performanțelor Procurorului General în perioada de până la 24 august 2021 în cadrul unei noi proceduri se va baza pe standardele preexistente de performanță legate de mandatul său”** (*ibidem* § 35, § 43).

9. **Pe data de 6 octombrie 2022**, Parlamentul Republicii Moldova, în vederea implementării recomandărilor Comisiei de la Veneția expuse *supra*, prin Legea nr. 280, a modificat procesul de evaluare a performanțelor Procurorului General și, în special, **a formulat și a introdus în Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură lista criteriilor de evaluare a Procurorului General** (a se vedea articolul 31¹ alin. (5), în vigoare din 10 octombrie 2022).

10. **Totuși, recomandarea Comisiei de la Veneția și promisiunea reprezentantului Guvernului de a efectua a reevaluare nouă** (a se vedea § 8

supra) **nu a avut loc**, iar Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor din 22 mai 2022 a rămas neschimbată.

11. **În aceste circumstanțe, pe 20 septembrie 2023**, Președintele Republicii Moldova a semnat, totuși, Decretul contestat, prin care dl Alexandr Stoianoglo a fost eliberat din funcția de Procuror General.

12. Este adevărat că articolul 116 alin. (2) din Constituție prevede dreptul Președintelui de a respinge o singură dată candidatura unui judecător propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii. Această competență, *a contrario* concluziei Curții (a se vedea DCC nr. 81 din 11 iulie 2024, § 22), este extrapolată și prin Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură. Articolul 17 alin. (11) din Lege prevede dreptul Președintelui Republicii de a respinge o singură dată candidatura propusă de Consiliul Superior al Procurorilor la funcția de Procuror General în mod motivat, inclusiv în cazul depistării încălcării procedurii de selecție a acestuia. De altfel, **ambele situații de respingere a propunerilor Consiliului Superior al Magistraturii și ale Consiliului Superior al Procurorilor se referă la procedura de numire.**

13. În același timp, nicio prevedere constituțională sau legală **nu îl obligă pe Președinte să accepte automat propunerea** Consiliului Superior al Procurorilor **de demitere din funcție a Procurorului General**, care exercită un mandat de rang constituțional de șapte ani, **și nici nu-i interzice** să o respingă motivat o singură dată, inclusiv în cazul existenței încălcării procedurii de evaluare a performanțelor lui (a se vedea §§ 5-9 *supra*).

14. Articolele 125 și 125¹ din Constituție, în noua redactare, au urmărit scopul asigurării independenței Procurorului General și al protejării Procuraturii de ingerințe sau de influențe necorespunzătoare, inclusiv din partea legislativului și executivului (a se vedea ACC nr. 5 din 19 aprilie 2016, §§ 25, 28).

15. **În opinia Comisiei de la Veneția**, este o chestiune de principiu că securitatea mandatului fix al membrilor autorităților de rang constituțional servește scopului asigurării lor față de presiunile externe. Prin urmare, **măsurile care ar periclita continuitatea mandatului și care ar interfera cu securitatea mandatului membrilor acestor autorități nasc suspiciunea că intenția din spatele acestor măsuri constă în influențarea deciziilor lor** (Opinia *amicus curiae* comună urgentă nr. 1003/2020 din 11 decembrie 2020 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Preeminența Dreptului (DGI) al Consiliului Europei privind cele trei întrebări cu caracter juridic referitoare la mandatul membrilor autorităților de rang constituțional (CDL-AD(2020)033), § 19).

16. **La fel, Curtea Europeană** a reținut că ar fi iluzoriu să credem că judecătorii pot respecta preeminența dreptului și pot pune în aplicare Convenția Europeană dacă dreptul național goleşte garanțiile oferite de Convenție cu privire la problemele care le afectează în mod direct independența și imparțialitatea. Atunci când se face referire la „legătură specială de încredere și loialitate” între judecători și stat, **aceasta este loialitatea față de statul de drept și democrație**, nu față de deținătorii de putere publică. **Curtea a reiterat că, atunci când este vorba de necesitatea protecției împotriva ingerințelor arbitrare în funcțiile lor de către autoritățile publice, nu poate fi trasată o linie clară între judecători și procurori.** Astfel, toți membrii

sistemului judiciar, fie judecători, fie procurori, ar trebui să beneficieze de protecție împotriva practicilor arbitrare ale puterii legislative sau ale celei executive. În legislația Republicii Moldova, deși este adevărat că procurorii își exercită funcțiile în mod autonom, iar judecătorii în mod independent, sistemul judiciar național nu face totuși o distincție fundamentală între statutul acestora. **De asemenea, Curtea a remarcat importanța tot mai mare a caracterului echitabil al procedurii în cauzele care implică revocarea procurorilor**, inclusiv intervenția unei autorități independente de executiv și de legislativ în ceea ce privește deciziile care afectează numirea și revocarea procurorilor (a se vedea *Stoianoglo v. Republica Moldova*, 24 octombrie 2023, §§ 37-39, 45).

17. Așadar, rezumând cele expuse *supra*, am ajuns la concluzia că Decretul contestat face incidente articolele 1 alin. (3) și 125 alin. (2) din Constituție.

18. **Prin urmare, consider că Curtea Constituțională trebuia să declare sesizarea admisibilă și să o examineze în fond prin prisma respectării și loialității față de principiile constituționale ale statului de drept și față de opiniile structurilor europene expuse pe acest caz.**

Judecător al Curții Constituționale

Vladimir ȚURCAN

11 iulie 2024